

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

OPRICHTER Dr J. R. BEVERSLUIS

Orgaan van de Nederlandsche Boschbouw Vereeniging

21e Jaargang

No. 10

October 1949

Oorspronkelijke Bijdragen

PRODUCTIEVERHOOGING VAN DE NEDERLANDSE BOSSEN

door

Ir A. E. JURRIAANSE W.I.

In aflevering Augustus van ons Tijdschrift vraagt de heer GERBRANDA aan het eind van zijn artikel, de mening van anderen te mogen horen over wat er gedaan kan worden om de productie in de bosbouw te verhogen.

Mijn mening is: 1e dat de vergroting van het bomen dragend oppervlak en de verbetering van de opstanden nog meer moeten worden geanimeerd door gewillig gegeven kosteloze voorlichting en bijstand; 2e dat door verstandig fiscaal beleid het telen van hout aantrekkelijker moet worden gemaakt, als de gemeenschap daarmede gebaat is (waaraan eigenlijk niemand twijfelt); 3e dat de economie vooral kan worden bevorderd door respecteren van vrijheid en gezond eigenbelang in de productie-ondernemingen; 4e dat de liefde voor boom en bos levend moet worden gehouden, omdat zij heeft getoond de belangrijkste menselijke kracht te zijn, die met de Scheppingskrachten meewerkt tot het doen opgroeien van veel en goed houtgewas.

Deze gedachten concentreren in zich enorme maatschappelijke en geestelijke gebieden, die hier onmogelijk in den brede kunnen worden behandeld. Er volgen dus slechts enkele toelichtingen.

Punt 1 wijst op het belang van adviezen in de zin, zoals die werden gegeven door het Staatsbosbeheer en door nijverheids-, landbouw- en tuinbouwconsulenten. De vrijwilligheid bij het inroepen van advies verhoogt de waarde van de voorlichting, omdat van beide zijden de belangstelling levend wordt gehouden. Er is een verschil tussen de correctheid of gevoeligheid, waarmede wordt gewerkt naar een gevraagde raadgeving, dan wel naar een gedwongen opgelegd recept, of waarmede gewerkt wordt in overleg dan wel op bevel. Heeft de oorlogstijd ons iets op dat gebied geleerd? Mijn ervaring is, dat de persoonlijke en liefderijke zorg, die besteed wordt aan de aanleg van bos, zeer veel bijdraagt tot het welslagen.

De gedachte, dat in de bosbouw volgens ambtelijke voorschriften zou moeten worden gewerkt, doet de vraag rijzen, of dan niet eerder de productie in dode materiële zaken technisch aan wettelijke regelen zou moeten worden onderworpen. Waarom in de bosbouw een stap gedaan, waarvoor men in particuliere industriële en handelsbedrijven terugschrikt.

Punt 2 kan voldoende worden toegelicht door de vraag, of het niet aangewezen zou zijn, alle inkomsten uit geveld hout, dus ook uit akker-

maalshout en huisersf-hout, vrij te stellen van inkomstenbelasting, zomede de successierechten voor bos en staand hout aanzienlijk te verminderen. Het is toch bekend, dat de successierechten waarlijk slopend zijn voor bosbezit. Onder de tegenwoordige toestand op belastinggebied is het verhogen van de belastbare inkomsten door het oogsten van hout voor niemand aantrekkelijk. Men laat het hout liever groeien, zelfs ten onder gaan, dan er belasting voor te moeten betalen. Het is moeilijk ons op te voeden tot betere staatsburgers.

Punt 3 vindt zijn toelichting reeds gedeeltelijk in het onmiddellijk hierboven staande. Men overwege verder terdege, waartoe het steeds dieper ingrijpen in de eigendomsrechten ten aanzien van de bossen leidt. Wie het beperken van de beheersvrijheid bepleit op grond van zijn volwaanheid over de ontwikkelingsrichting van onze zo fijn georganiseerde maatschappij en dus weinig waarde meer toekent aan verdraagzaamheid, eerbied voor een andermans inzicht, voor diens standpunt, aanleg of karakter, wie naastenliefde meent te kunnen vervangen door materialistische maatregelen, die wil de mensen steeds meer onvrij maken. Slaven hebben zelfs geen illusie meer van vrijheid en gezond economisch eigenbelang. De moderne slavendrijvers hebben alleen nog boven zich hun dwangvoorschriften en orders. Daarin constitueert zich hun papieren geweten en de macht tot uitoefening van macht sterkt hun „moreel”. Hebben wij deze waarheid omtrent de menselijke verkeerde neigingen nog niet genoeg in de bezettingstijd leren kennen? Moeten zij door een blind vertrouwen in de superioriteit van hen, die door een benoeming met macht zijn bekleed, weer worden versterkt?

Punt 4 is eigenlijk het belangrijkste.

Bosbouwers zijn kwekers. Een kweker zonder liefde deugt niet; een kweker, die het alleen te doen is om productie van kilo's of kubieke meters, maakt ten opzichte van de biologische gezondheid van de bodem en van de kwaliteit van zijn producten zware fouten. De kubiekemeterjagers verwarren „talenten” met centen. Waar moet het heen, wanneer ook de overheid alleen nog maar de kreet „productie!” kan aanheffen! Juist waar wij bosbouwers als gevoelige mensen hebben te handelen met levende objecten, die in een lange ontwikkelingsgang afhankelijk zijn van onzegbaar veel factoren, die het gedeien kunnen beïnvloeden, waar verder de officiële factenschap zich telkens weer zo fundamenteel heeft vergist in de betekenis van de min of meer bekende factoren en het alleen aan „onpractische wijsgeren” overlaat te bedenken, dat het weten veel geringer is dan de geweldige wetenschappelijke literatuur doet vermoeden, daar behoorde niet het woord „economie” of het woord „productie” op de voorgrond te worden gesteld voor het nemen van dwangmaatregelen op economisch terrein in een zo oneindig groot nog onbekend, immers levend, gebied. Voor de gestudeerde behoort hier de grootste bescheidenheid ten opzichte van ons weten. Meer nog past bescheidenheid aan hem, die zich religieus buigt voor het Eeuwig Wonder. De kweker of bosbouwer wordt dagelijks geconfronteerd met het Wonder. Hoe zelden kunnen wij het slagen of mislukken van een houtcultuur wetenschappelijk verklaren.

Een ieder, die de lering van VAN SCHERMBEEK ter harte heeft kunnen nemen, moet weten, dat ons bos niet gezien mag worden uitsluitend als een producent van kubiekemeters hout. In het betoog van de heer GER-

BRANDA is hij niet verantwoord door naast het productie-argument met slechts enkele woorden te wijzen op „het vervullen van die andere taken, die dienstbaar zijn aan de recreatie, het verhogen van het natuurschoon, enz.” Wil hij weer drijven naar goedkoop aangelegde houtakkers van enkele snel groeiende houtsoorten en minder productieve, maar biologisch belangrijke soorten achterstellen?

De Duitse econoom WERNER SOMBARTH heeft geschreven: „De rentabiliteitsrekening is een der laagste uitvindingen, waarmee Satan de mens om de tuin heeft geleid. Een groot gedeelte van onze misère hangt samen met haar verspreiding.” Denk eens aan de wetenschappelijke wijze, economisch georiënteerd, waarop de teelgrond van een groot deel der aarde is verwoest of verarmd. Denk eens aan de roekeloze, liefdeloze wijze, waarop geweldige uitgestrektheden op aarde werden en worden ontbost. Onze Nederlandse wetenschap heeft niet tijdig gewaarschuwd tegen de verwijdering van akkermaalshout in de landbouwstreken. Het was weer de rentabiliteitsgedachte, die de wetenschap verblindde of haar het zwijgen oplegde. Of het was haar onwetendheid.

Hebben wij dus inspanning, overgave, verdraagzaamheid, bewondering, eerbied, vertrouwen, gevoelig en onbevungen waarnemen, geestelijk begrip van het wezen der dingen en verschijnselen, en nog meer niet in statistieken en wetenschappelijke gegevens verwerkbaar vermogens nodig, ieder persoonlijk, of moeten wij het nog meer zoeken in een economisch, materialistisch schema, een „uitbouwen” van de maatschappelijke organisatie, die ons reeds zo heerlijk ver (in de misère) heeft gebracht.

Een nog pijnlijker opmerking moet worden gemaakt.

Kan men van een volk, waarvan één op elke negen ambtenaar is, verwachten, dat die ruim tien procent werkelijk beter is dan de rest? Men kan Satan niet met hulp van Beëlzebub uitdrijven. De ambtenaar kan geen honderdtien liter uit een hectoliter tappen en ook kan hij de bomen niet laten wassen. Hij kan er ook niet voor zorgen, dat de boseigenaar met liefde zijn bossen aanplant en verzorgt. Aan de klompen van de boer kleeft de beste mest, niet aan de schoenen van de landbouwconsulent.

In hetgeen hier wordt betoogd, mag niets anders worden gelezen dan dit: Wie in ons vak een ander wil voorschrijven hoe te handelen, wie in principe op dit gebied een ander wil controleren, wie zichzelf hoger stelt in kunnen en weten, die leeft, handelt en oordeelt in de ban van een demonisch geworden wetenschap (waarmee we het zo heerlijk ver hebben gebracht). Uit ons grotendeels statistisch opgebouwd stelsel zijn reeds de liefde en het leven gebannen. Steeds meer worden ook wij bosbouwers beslopen door de geestelijke dood. Moge de Openbaring door het Wonder ons behouden.

Hiermede zijn de opgestelde punten zakelijk zoo goed mogelijk behandeld; voor een goede geestelijke belichting zou meer nodig zijn.

Het artikel van de heer GERBRANDA bevat verscheidene punten, die zijn betoog allerm minst versterken, maar daarover behoeft niet te worden geschreven; zij spreken duidelijk genoeg voor zichzelf.

Wetenschappelijk staat wel vast, dat weinig ondernemingen zijn aan te wijzen, waarin meer onberekenbare factoren zijn, vooral wat betreft de opbrengst-op-de-lange-duur, dan in bossen. De omlooptijden kunnen

slechts zeer willekeurig worden aangenomen. Veronderstel, dat ergens boerengeriefhout eindproduct kan zijn, omdat zwaarder hout daar moeilijker verkoopbaar is, dan zou wellicht een omlooptijd voor zulk naaldhout op 30 jaar kunnen worden gesteld. Rekent men met rentabiliteit, dan is de kortste omlooptijd allicht het voordeligste. De grondkwaliteit belet echter volkomen een omlooptijd naar de houtsortering te berekenen. Voor een geheel boscomplex ter grootte van een boswachterij kan men lang discussiëren over de vraag, of een gemiddelde omlooptijd op 60 dan wel 70 jaren moet worden aangenomen. Dat zijn tijden, waarbij vergeleken de tijd van het Marshall-plan bijna tot een tijdstip wordt gereduceerd. Zelfs dat plan is nog slecht calculabel gebleken van wege de menselijke en economische veranderlijkheid en onberekenbaarheid. Verder wil ik op dat pijnlijke punt in de beschouwing van de heer GERBRANDA niet ingaan.

De omlooptijd is een factor, die zeer varieert met de kwaliteit van de grond en deze laatste verschilt bij kleine oppervlakken in onze geologisch chaotische bodem. Ieder schat de omlooptijd voor een bepaald bos anders, geleid als hij wordt door ervaring, gevoel, smaak, gezond of ongezond eigenbelang, vrees of vertrouwen, politiek of sociaal of fiscaal of biologisch inzicht. Enkel met een wetenschappelijk geweten kan men er niet komen, evenmin met het geven van een voorschrift. Deze hoofdfactor voor het maken van een bedrijfsplan hangt in de lucht. Wanneer derhalve zulk een ruw te schatten factor in de rekening moet samenwerken met nog andere onzekere factoren, (zoals de aanwas in de toekomst en de globale metingen en rekeningen voor de inventarisatie) dan wordt daarmee een door sommigen verdedigde wettelijke regeling, waarbij de aankap zou worden vrijgelaten, mits de eigenaar zich houdt aan de *état* van een door het Staatsbosbeheer goedgekeurd bedrijfsplan, tot een wetgevend gedrocht.

Gaat het streven niet alleen uit naar gecontroleerde regeling van de aankap, maar ook naar ambtelijk opdrijven van de houtaanwas, dan wordt in een gedwongen bedrijfsplan de keuze van het plantsoen voor de herbebossing met de technische behandeling van de grond een volgende factor met X als zekerheid.

De beoordeling van de grondkwaliteit laat ook veel onzekerheid. De mengverhoudingen, die op een gegeven bodem een harmonieus dus een gezond bos helpen vormen, schijnen uitermate gewichtig, maar zijn wetenschappelijk vrijwel onbekend. Hier moet kwekersontwikkeling te hulp komen. Die kan men niet putten uit een academisch dictaat of uit een actentas.

Het gaat hier over de vraag, wie zich technisch oppergezag in de bosbouw mag toekennen en welke gevolgen het beknotten van de vrijheid van doen bij de particuliere bosbouwers zal hebben. Moeten tenslotte alleen gestudeerden uit Wageningen met macht en zeggingschap worden bekleed?

Wageningen is even onmisbaar als welke andere hogeschool ook. Een centraal wetenschappelijk instituut, waar alle planten-levensfactoren, van de zon en sterren af tot het diepste der aarde toe, worden bestudeerd en van waaruit met wetenschappelijke bescheidenheid en eerbied voor het mysterie in het leven voorstellen worden gedaan en suggestief wordt gewerkt, waar men heel veel wetenschap ontwikkelt en vergaart zonder

zich te laten ontmoedigen door het besef, dat het weten over hoe klein een onderwerp ook slechts partieel is en uitermate gering in vergelijking met het onuitsprekelijk veelzijdige van de Schepping, zulk een instituut, springlevend en hoog menselijk, hebben wij nodig als brood. Grote mannen der wetenschap stellen zich nooit op het standpunt der onfeilbaarheid. Wetenschap is dienares der mensheid. De mens, die zich laat voorstaan op zijn weten, maakt zich eigenlijk altijd een beetje belachelijk.

In zijn boek „De onbekende Mens” roept de grote geleerde ALEXIS CARREL hartstochtelijk om meer geestelijke ontwikkeling naast ons enorm uitgebreid, feitelijk materialistisch weten. De mens blijkt voor zichzelf een organisch diep mysterie te zijn. Waar hij natuurlijk beter zichzelf kan bestuderen dan de organismen rondom hem, wordt het duidelijk, dat wij, naar verhouding, van de levende dingen rondom ons veel minder kunnen weten dan van ons zelf. De mens heeft op grond van oeroude ervaringen zichzelf enkele wetten gesteld voor zijn levensgedragingen. Zij wijzen voornamelijk aan, wat men niet mag doen. Hij is echter voor zichzelf niet zo ver gegaan, dat hij de dokter voorschrijft, hoe hij moet dokteren. Nog veel minder kan er een wet zijn, die de boer zegt hoe hij technisch moet boeren, of een wet, die de technicus zegt hoe hij materieel moet scheppen. Hoe meer men zich verdiept in de vraag, of het redelijk is in de Nederlandse bosbouw de verantwoordelijkheid voor het aanleggen, onderhouden en oogsten in handen van één persoon te stellen (d.i. ten slotte de directeur van de organisatie), hoe meer onverantwoordelijk het schijnt de verantwoording voor de ontwikkeling van een levend organisme op zich te nemen.

Een bedrijfsplan is en blijft slechts een plan, een voornemen, een schets om voor een ogenblik aan de gedachten richting te geven. Een aangesteld bedrijfsleider doet goed, voor zich en voor zijn principaal, zulk een plan te maken, teneinde zich in het beheerde object in te werken en zich globaal te verantwoorden. Hij zou echter niet berekend zijn voor zijn taak, indien hij niet te allen tijde kon besluiten van zijn plan af te wijken. Papieren gewetens, al of niet door een wet gesanctioneerd, kan men niet dulden in een levend bedrijf, waarin talloze variabele factoren werken en waarin geen factoren wetenschappelijk of statistisch zijn vast te stellen voor heden, laat staan voor over enige jaren.

Een wettelijk geëist bedrijfsplan zou dus de bosbouwer op kosten jagen, aanleiding geven tot het opkomen van parasitisme, zogenaamd ten algemenen nutte, knoeierij en ontduiking bevorderen, de mogelijkheid openen tot willekeurig optreden van de met beoordeling en toezicht belaste ambtenaren. In feite zou de boseigenaar tot een dood rad in een mechanisme worden gemaakt.

Die onwillekeurige willekeur van overigens onverdacht goed willende lieden kan men zich op grond van feiten voor ogen stellen.

Het is bekend, dat twee houtvesters het bijna nooit eens zijn over bosbouwkundig beleid. Wie de Nederlandse bosbouwpublicaties van de laatste tientallen jaren heeft verwerkt, moet weten, dat zeer principieel verschillende inzichten en beoordelingen elkaar als waren het modes hebben opgevolgd. Het Hynnum-mos is door sommigen gewaardeerd, door anderen verfoeid; hetzelfde geldt voor bosgrassen; hoe verschillend wordt de waarde van strooiselsoorten beoordeeld. Het strooisel van Japanse larix alleen moest aan een uitvoerig onderzoek worden onder-

worpen en viel door de mand. Het was toch zo hoog geschat door de grote ERDMANN. Hoe ernstig meningsverschil bleek niet tussen wetenschappelijke lieden over de waarde van het blad van Amerikaanse eik. De een acht Japanse larix niet meer dan drijfhout, de ander rekent hem onder de blijvers. In het Speulder bos werden prachtige jonge Douglas tussen beuken uit gehakt, omdat de verantwoordelijke man de beuk daar passender vond in het eeuwen oude boskarakter. Gelukkig had hij de moed een wellicht minder productieve houtsoort te kiezen boven de producent van vele kubieke meters. Op Nieuw Soerel werden Douglas geplant op doodarme grond, die met stadsvuil werd geactiveerd. Of die Douglas een aanwas van 7 tot 10 kub. m per jaar en per ha zal geven? Er is niets tegen, dat zulke proeven worden genomen door een ieder, die meent ze te kunnen of mogen betalen. Als we van zulke proeven wat nieuws leren en men schat, dat de opbrengsten in geld voordelig zullen zijn, dan zullen er weinig Nederlanders zijn, die een kans voorbij zullen laten gaan, indien zij goed worden geraden. De duiten zijn ons lief; we zijn niet bang voor een gokje; we hebben in vrijheid ook nog wel energie.

Indien de houtsoorten met hoge houtproductie nog meer in de mode komen, zal het nodig zijn onze trouwe loofbomen als inlanse eik, beuk, berk, die we niet kunnen missen, zonder weer in mono-cultures te vervallen, in onze hoede te nemen, al produceren zij weinig kubieke meters. Hier komt in herinnering de verguizing, waaraan bijna alle bomen zo nu en dan, bij wijze van mode, bloot staan. Noemde een enthousiast Wagenings bosbouwer de beuk niet een „rotboom”? Is door een geachte collega de inlandse eik niet gezet in de schaduw van zijn verering van de Am. eik? Werd de berk niet woekeraar en bodemverwilderaar genoemd? En moest het woord van VAN DISSEL, tijdens zijn ambtelijk afscheid gesproken, „Wij kunnen de groveden niet missen”, hem niet door de verketteraars van groveden in de mond worden gelegd?

Niemand vermag te voorspellen, dat de grote houtproducenten het tot heil van de Nederlandse bossen zullen brengen. Het zijn voor ons land nog jonge exoten. Zelfs tegen groveden wordt nog vaak het wantrouwig woord „exoot” gebruikt. In Zwitserland en Zuid-Beieren schijnt de Douglas erg te zijn tegengevallen. Men neemt hier te lande nu pas ernstig proeven met Jap. larix voor mijnhout.

De opmerking van de heer GERBRANDA over het onvoldoende telen van houtsoorten met een aanwas van 7 tot 10 m³ per jaar en per ha schijnt alle particuliere bosbouwers in een verfoeilijk licht te moeten plaatsen. Waarop is dat harde oordeel over de verwaarlozing en het slechte beheer van vele particuliere bossen gebaseerd? Wie zelf groot wil schijnen, stelt zich gaarne op een verhoging. Hier zouden statistische gegevens op hun plaats zijn. Maar dan niet om de sukkels onder curatele te plaatsen; de cijfers zouden hen wakker moeten maken of doen herleven.

Nu moet ik een zeer persoonlijke noot invoegen. Mijn beheer van „Leuvenhorst” heeft mij vaak lof doen geworden van de zijde van ambtelijke wetenschappelijke bosbouwers. Die eer wordt voor de laatste jaren gedeeld door de wetenschappelijke adviseurs, die ik persoonlijk en bosbouwkundig hoog stel. Hoe die lof juide, doet er niet toe; ik ontleen daaraan een soort alibi. Ik spreek hier niet voor mij persoonlijk tegen de beschuldigingen van de heer GERBRANDA.

Zeer zeker moeten er eigenaren zijn, die geen hart hebben voor hun bossen, of knutselwerk leveren. Er zijn ook eigenaren, die vrees hebben bos en bomen pijn te doen door dunnen en geen geloof hebben in het scheppen van schoonheid door mensenhand. Het is volkomen juist, dat van weg- en erfbeplantingen of van kleine parken vaak meer hout op de markt gebracht zou kunnen worden. Maar wie van ons zou bang zijn om wat meer geld in de zak te krijgen, als men maar wist hoe het hout te verkopen, zonder door personeel, transporteurs en kooplui te worden bedrogen? Bij de massa kleine houtproducenten gaat relatief veel meer hout verloren door onkunde en verwaarlozing dan bij de bezitters van kleine en grote landgoederen. Over de algemene productie-factor spreek ik zo straks nader. Het schijnt hoogst onbillijk, de grotere boscigenaren onder dwang te stellen. Ook de kleinen en kleinsten te „leiden” schijnt organisatorisch volkomen onmogelijk, ook al beschikt de staat, tengevolge van de oorlogsontwrichting over overvloed van ambtenaren.

Nu moge nogeens verwezen worden naar punt 1, bovengenoemd. Met een wet op bedrijfsplannen zou veel van de uitmuntende geest, die onder ons bosbouwers heerst, bedorven worden. We mogen elkaar dan ferm kritiseren: zolang het bij kritiek blijft, zijn we echt Nederlands. Maar handen thuis a.u.b. en blijf met Uw neus uit mijn zaken. Ik ben geen slechter vaderlander dan gij. Met zulk een wet zou uiterst weinig bereikt worden in materiële zin, intengedeel zou zij de algemene kosten voor onze tak van bedrijf enorm verhogen. Wek vertrouwen heren van het Staatsbosbeheer met het geven van vlot advies; steunt op Uw welwillendheid, op ijver en toewijding ten aanzien van allen die Uw advies inroepen, dient! Ik bezweer U, hebt eerbied voor een taak, die slechts persoonlijk in liefde zo goed mogelijk verricht kan worden. En als er dan nog hier en daar een onverschillig of dom eigenaar het bos raar behandelt, laat hem, die niet eens economisch gezond eigenbelang kan laten gelden, zijn gang gaan. Bedenk, dat men op papier wel 100% van ons kunt eisen, maar dat Uzelf noch wetenschappelijk, noch op ander menselijk gebied, 100% kunt geven.

Uw wetenschap, onze wetenschap, een embryo uit de oneindige grootheid van de Schepping, schiet verre te kort. Ik stootte toevallig op een artikeltje in het maandblad „Denken en Doen” van de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen, afl. Sept. '49. Daarin worden beschreven de tijdproeven, genomen met eierkloppers van zes verschillende constructies. Wij wisten dus technisch heel weinig van eierkloppers. Dat is nu anders geworden, dank zij ernstig onderzoek van het Instituut tot voorlichting bij huishoudelijke arbeid. Hoe groot is nu onze kennis van het levende bos, vergeleken bij zulk een heerlijk stuk techniek. Moeten wij niet zelf met een grote eierklutser worden behandeld, wanneer wij elkanders zwakheden gaan kritiseren?

Dit zotte technische uitstapje is toch ernstig bedoeld. Misschien hebt U mij reeds ter zake geroepen.

Beseft gij wel de wijsheid van de gedachte van GOETHE, waar hij schreef, dat het sterven in de Natuur een kunstgreep is om veel leven voort te brengen? En nu moet ik, die sedert 1915 „Leuvenhorst” beheer, (de ruim 1100 ha, die mijn vader 50 jaren geleden verwierf in een staat van verwoesting) het volgende neerschrijven, waarlijk niet om mijn pleidooi voor vrije particuliere bosbouw kracht bij te zetten: hoe meer com-

plimenten ik mocht ontvangen over de staat van „Leuvenhorst”, hoe meer de onrust zich van mij heeft meester gemaakt, dat ik te veel heb ingegrepen, dat ik te weinig heb laten sterven en dat daardoor ons bos aan levenskracht veel is onthouden. Ik ben er volstrekt niet zeker van, dat een meer aan zijn lot overgelaten boscomplex er niet beter aan toe is, biologisch en zelfs economisch bezien, dan onze gelikte en geprikte, „wetenschappelijk verzorgde”, productiebossen.

Hoe kort is het nog maar geleden sedert in onze vakkringen ervoor werd gepleit, elke gedachte aan productiviteit van het bos te laten varen en enkel te werken op verbetering van de bodemstructuur? Juist onze over het algemeen arme Nederlandse bosgronden zouden dat eisen. Dat was het biologisch standpunt, sterk geaccentueerd. Hoe zou het daar met de aanwascijfers gaan?

Wie herinnert zich niet de kort na de oorlog gestelde eis tot het nemen van de kostbaarste maatregelen om de herbebossingen op voorbeeldige wijze tot stand te brengen. En nu alles zo duur wordt en wij eindelijk onze verarming beginnen te voelen, zoekt men naar de goedkoopste, enigszins redelijke, ontginningsvormen, die moeten resulteren in eenvoudige opstanden.

De economie van een bos mag niet enkel worden gemeten met de opbrengsten in kubieke meters hout. Helaas ben ik gedwongen zulk een waarheid als een koe tegen de opzet van het betoog van de heer GERBRANDA in te brengen. Laat men de economie als overheersend belang in den lande gelden, dan is ook de beperking in kosten van aanleg en onderhoud geboden. Een methode, waarbij partiële natuurlijke verjonging iets wordt geholpen en heel veel aan de natuur wordt overgelaten, is economisch misschien het beste verantwoord. Wij kennen een zeer geleerd bosbouwer, die in die richting werkt. Hoe al die verschillende manieren van werken op de lange duur zullen uitpakken, weten we niet, ook al zouden we proberen de 500 bladzijden druks, die alleen over plantkunde in de wereldliteratuur per dag verschijnen, te verslaan.

De betekenis van arbeid in ons vak met Prof. DE WECHEL besprekend, was ik hem erop, dat voor het levensonderhoud van een gewone bosarbeider twee kubieke meter dennenhout per week moet worden geoogst. Men moet dus wel goed overwegen en gevoelig schatten, of door cultuurhandelingen een zo veel grotere aanwas verkregen kan worden, dat deze extra aanwas het loon niet alleen van die arbeider kan vergoeden, maar ook het evenredig deel van de salarissen van zijn baas, de houtvester, de administrateur en misschien nog wel van een controlerende en bevelende instantie.

In onze vertekende maatschappij zijn we zo bang de natuurlijke dingen te aanvaarden. Men komt onder eerbiedige bekoring, wanneer men zich stil inneemt in het groeien — en sterven — in een aan zichzelf overgelaten groeiplaats met bomen. Zulk een plek, waaraan niets is ten koste gelegd, waar een natuurlijke takbemesting bestaat, toont de natuurlijkste weelde, die tenslotte onze burgerlijk-wetenschappelijke zindelijkheidsprincipes overwint. Dat gevoel voor netheid werkt in Nederland sterk. De schilder THOLEN wandelde eens in de Nieuwe Scheveningse Bosjes en zag daar arbeiders de dode takken van de Oostenrijkse dennen afzagen. Hij vroeg aan hun baas, waarom zij dat deden. Het antwoord was: „Het staat zo vies”.

Deze anecdote moge worden opgevat als een gelijkenis.

In de bosbouw moeten wij elkaar niet te veel kritiseren. Wat vandaag schijnt te gelden, is over enkele jaren verouderd. Allen hebben wij zowel een „balk” als een „splinter” in ons oog. Vies is alleen datgene, wat niet op zijn plaats is. Materialisme ten opzichte van het bos is vies. Onze geest is het wonder, waartoe wij het naaste staan, want het is in ons en om ons. Het wonder openbaart zich reeds voor de grofst aangelegde mensen in het bos. Onze geest kan wakker worden geroepen door innige confrontatie met het Wonder. Alleen door de geest kan het wezen van de dingen der Schepping worden geschouwd. Alleen door hem kunnen wij leren, hoe een gezonde harmonie in een productiebos te bevorderen. Wij zijn nu nog in nevelen gehuld aan het begin van beter weten.

Wie met macht ingrijpt in de vrijheid dus ook in de geest zijns naasten, dreigt de geest te doden, zowel in zijn naaste als in zichzelf. De geest kan alleen in vrijheid leven.

Moeten de Nederlanders steeds meer een geestloos, materialistisch volk worden? Alle bosbouwers moeten pioniers zijn, om daartegen te waken.

Wat hier als een persoonlijke visie op de verhouding van individu tot overheid en staat zou kunnen worden gekritiseerd door hen, die zich nu eenmaal aan hun eigen overtuiging hebben vastgezogen, wordt voor hen misschien meer overtuigend hieronder betoogd in een citaat uit een rede van de omgekomen Prof. Mr B. M. TELDERS. Deze citaten zijn overgenomen uit een artikel van Mr KAPPEIJNE in het Algemeen Handelsblad van 3 Sept. 1949. Aan TELDERS, de man die dapper voor de eer en de vrijheid in Nederland het leven liet, moge hier het laatste woord worden gelaten, de 29 November 1940 gesproken over „De Nederlandse geest”:

„De leer van de rechtsstaat gaat ervan uit, dat wanneer de een de ander controleert en zo nodig in toom houdt, de zondigheid des mensen minder kwaad sticht dan wanneer het geheel aan de grillen van één wordt overgeleverd. De leer van de rechtsstaat is dus het noodzakelijk correctief op de feilbaarheid van het uitvoerend gezag, en, in het ernstigste doch helaas niet buitengesloten geval, op zijn machtsmisbruik.”

TELDERS doelde hier op dictatoriaal machtsgebruik, iets wat de onvermijdelijke nasleep zou zijn van de hier bestreden maatregelen.

Verder:

„Door de rechtsstaat worden wij beschermd tegen onrecht en willekeur jegens onze lijfelijke veiligheid, onze lichamelijke vrijheid en onze bestaanszekerheid. Waarom? Omdat dit de elementairste voorwaarden zijn, zonder welke de mens zich niet ontplooiën kan. Het beginsel van de rechtsstaat is zodoende voor de vrije ontplooiing der menselijke persoonlijkheid in de gemeenschap de eerste voorwaarde.”

Vervolgens:

„De gemeenschap, dus ook de geordende gemeenschap die staat heet, berooft zichzelf van datgene, waarin en waardoor zij tot haar schoonste bloei komt, als zij de vrije persoonlijkheid onderdrukt. Anders gezegd: de plicht van de staat zijne burgers armslag te laten, de eis, dat de staat niet „totalitair” zij, die plicht en die eis gelde voor de staat in laatste aanleg niet slechts ter wille van het individu, maar tegelijkertijd ter wille van de gemeenschap zelve.”

PRODUCTIEVERHOOGING VAN DE NEDERLANDSE BOSSEN

door

Mr S. J. HALBERTSMA.

Het artikel van de heer G. GERBRANDA in het nummer van Augustus j.l. van het Nederlandsch Boschbouw Tijdschrift geeft mij aanleiding een enkele opmerking te maken.

Naar mijn mening gaat de heer GERBRANDA er terecht van uit, dat alles in het werk moet worden gesteld om de houtproductie in ons land zo hoog mogelijk op te voeren.

Het gebrek aan deviezen en de in aantal steeds toenemende bevolking vereisen zelfs een grotere productie dan voor de oorlog. Ook kan ik met de heer GERBRANDA, meegaan wanneer hij schrijft, dat het dienstbaar zijn aan de recreatie en het verhogen van het natuurschoon een hoge houtproductie geenszins in de weg behoeven te staan.

Als eerste middel om tot verhoging van de houtproductie te komen noemt de heer GERBRANDA de zogenaamde bedrijfsplannen. Direct voegt de heer GERBRANDA er echter aan toe, dat het nog een grote uitzondering is, indien een boscigenaar een dergelijk plan bezit. Dit is inderdaad het geval. De Staat en de gemeenten hebben nog zeer weinig ervaring met bedrijfsplannen. Verscheidene particuliere boscigenaren zijn er evenwel toe overgegaan om bedrijfsplannen te laten maken ten-eigen behoeve, en hebben dus enige ervaring in dit opzicht opgedaan.

Het wil schrijver dezes voorkomen, dat in deze richting zeker *stimulerend* kan worden gewerkt. Mocht er regelend moeten worden opgetreden, dan is dit typisch een taak voor het toekomstig publiekrechtelijk orgaan, met welks voorbereiding de Hoofdafdeling Bosbouw van de Stichting voor de Landbouw zich o.a. bezig houdt.

Voorts wijst de heer GERBRANDA er in zijn artikel op, dat een goede ontplooiing van de productiviteit in een bosbedrijf slechts kan plaats vinden, wanneer de nodige continuïteit van het bedrijf is gewaarborgd.

De schrijver komt dan tot de conclusie, dat, wil men de houtproductie belangrijk verhogen, in de eerste plaats moet worden gestreefd naar een uitbreiding van het Staatsbosbezit. Deze conclusie wordt dan nog nader onderstreept met de motivering, dat de bosbouw niet wordt beoefend om daarin een bestaan te vinden en dat het particuliere bosbezit niet in zich de tendens bevat om tot een zo hoogmogelijke houtproductie te geraken, hetgeen zeer ten nadele van het algemeen belang is.

De omstandigheden zijn evenwel geheel anders dan enkele tientallen jaren geleden. Thans is de particuliere boscigenaar er toe *genoodzaakt* om een zo hoog mogelijk rendement van zijn bos te verkrijgen en dus om tot een zo hoogmogelijke houtproductie te geraken. Zoals de heer GERBRANDA zelf schrijft: „het eigenbelang van de bosbouwer is met een hogere houtproductie ten-zeerste gebaat”.

De continuïteit kan ten-zeerste worden bevorderd door een goede re-

geling van de successie. De bepalingen van de Natuurschoonwet 1928 zijn er ook op gericht om de continuïteit te bevorderen. Voorts hebben verscheidene particuliere beseigenaren in de laatste jaren hun bezittingen in een zgn. bos-naamloze vennootschap omgezet.

Verder schrijft de heer GERBRANDA: „Waar men op grond van de omstandigheid, dat de bosbouw door de particulieren uit liefhebberij wordt bedreven, dat de bosbouw geneigd is voorzichtig te zijn met het van hoger hand opleggen van bindende bepalingen, welke tot verhoging van de productie zouden kunnen leiden, omdat zulks tengevolge kan hebben, dat de liefhebberij tot het beoefenen van de bosbouw door de particulier kan worden gedood, vergeet men aan de andere kant niet, dat het ontbreken van de natuurlijke stimulans tot productieverhoging medebrengt, dat, wil men tot deze nu eenmaal noodzakelijke verhoging van de productie komen, naast een goed georganiseerde voorlichting en naast eventuele financiële steun, ook binnende maatregelen nodig zullen zijn. Het ontbreken van de natuurlijke stimulans tot verhoging van de productie, maakt dus meer dan in de landbouw bindende voorschriften onmisbaar.”

Zonder dat de schrijver het bij het opstellen van zijn artikel waarschijnlijk bedoelde, houdt hij hier een pleidooi voor de zelfwerkzaamheid der bedrijfsgenoten: „voorzichtig met het van hoger hand opleggen van bindende bepalingen” ..... „bindende voorschriften onmisbaar”. Ook uit deze zinsneden blijkt weer, hoe wenselijk het is, dat een publiekrechtelijk orgaan voor de bosbouw met verordenende bevoegdheid wordt ingesteld.

Gaarne wil ik mij aansluiten bij de woorden van de heer GERBRANDA, dat de bosbouwers ten zeerste doordrongen moeten zijn van het feit, dat zij een zware verantwoordelijkheid dragen en ten volle moeten medewerken aan de verhoging van de productie.

Een goede voorlichting kan zeer veel bereiken. Voorwaar! De organisaties op bosbouwgebied wacht nog een grote taak. Gelukkig bezitten deze organisaties de nodige organen en ook de wil om deze belangrijke taak ten uitvoer te leggen.